

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Stemmen vanaf je 16de

de Lange, S.; Geenevasen, W.; Zuure, J.

Publication date

2019

Document Version

Final published version

Published in

De kiezer

License

Unspecified

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

de Lange, S., Geenevasen, W., & Zuure, J. (2019). Stemmen vanaf je 16de. In T. van der Meer (Ed.), *De kiezer: Hoe wij stemmen en waarom* (pp. 36-37). Stichting KiezersOnderzoek Nederland. <https://kennisopenbaarbestuur.nl/rapporten-publicaties/de-kiezer/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Komen jongeren naar de stembus?

Roderik Rekker

Het gaat goed met de deelname van Nederlandse jongeren aan de verkiezingen. Over het algemeen gaan jongeren minder vaak naar de stembus dan oudere kiezers, maar bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 was dit verschil verrassend klein. In het Nationaal Kiezersonderzoek zagen wij een opkomst van 76 procent in de leeftijdsgroep tussen 18 en 25, wat maar iets lager is dan de totale opkomst van 82 procent. Deze opkomst onder jongeren is in zowel historisch als internationaal vergelijkend perspectief uitzonderlijk hoog. Sinds 1981 is er in het NKO niet meer zo'n hoge opkomst gemeten in deze leeftijdsgroep. Naast de hoge algehele opkomst in 2017 (de hoogste sinds 1986) zou dit een gevolg kunnen zijn van de sterke aandacht in de verkiezingscampagne voor thema's als identiteit en immigratie. Dergelijke vraagstukken leven onder jongeren meer dan bijvoorbeeld economisch beleid. Toch zijn er ook redenen tot zorg. De opkomst onder lageropgeleide jongeren (59%) blijft sterk achter bij zowel de opkomst onder hogeropgeleide jongeren (86%) als die onder oudere lageropgeleiden. De vraag hoe juist lageropgeleide jongeren kunnen worden aangezet tot een sterkere electorale participatie is een belangrijke uitdaging voor de toekomst.

Voorkeuren van jongeren

Roderik Rekker

Sinds ongeveer het begin van deze eeuw groeien in de meeste landen de verschillen in stemkeuze tussen jonge en oudere kiezers. Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 waren de kiezers van de partijen met de oudste kiezers (PvdA en 50PLUS) gemiddeld bijna dertig jaar ouder dan de kiezers van de partijen met het jongste electoraat (DENK en FvD). D66 en GroenLinks waren de grote winnaars onder jongeren, zowel in absolute zin als in vergelijking met de totale verkiezingsuitslag. Dit heeft meerdere redenen. Ten eerste verschillen de politieke opvattingen van jongeren van die van ouderen: In vergelijking met oudere kiezers zijn jongeren cultureel progressiever (bv. pro-immigratie) en economisch liberaler (bv. tegen inkomensnivellering) dan oudere kiezers. Dit is een ideologisch profiel dat goed past bij D66 en – zij het in mindere mate – bij GroenLinks. Ten tweede biedt ook het hoge opleidingsniveau van jonge kiezers een verklaring voor het succes van deze partijen in deze leeftijdsgroep. Maar de verschillen gaan nog dieper. Culturele thema's als immigratie en identiteit wegen bij jongeren zwaarder dan economisch beleid. Dat biedt mogelijk een verklaring waarom jonge kiezers niet alleen bijdroegen aan de zetelwinst van D66 en GroenLinks, maar ook aan de doorbraak van DENK en Forum voor Democratie.

Advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur: stemmen vanaf je 16de

Sarah de Lange, Wenny Geenevasen en Jasper Zuure

Voor een goed functionerende democratie zijn betrokken burgers van groot belang. Niet alle Nederlandse burgers zijn even betrokken bij de democratische besluitvorming. De politieke betrokkenheid van jongeren is bijvoorbeeld, in vergelijking met burgers uit andere leeftijdscategorieën en in vergelijking met jongeren uit andere landen, laag. Het CBS onderzocht begin dit jaar dat maar 4 op de 10 Nederlandse jongeren tussen de 15 en 18 tamelijk tot zeer geïnteresseerd is in politiek. Bovendien gaan jongeren tussen de 18 en 25 minder vaak stemmen dan oudere burgers.

Jong geleerd, oud gedaan

Het is belangrijk dat jongeren voldoende toegang hebben tot democratische besluitvorming. De beslissingen die nu worden genomen hebben immers invloed op hun verdere leven. Bovendien zijn jongeren de toekomstige dragers van de democratie. En in de democratie geldt 'jong geleerd, oud gedaan'. Wie op jonge leeftijd goed democratisch burgerschap aanleert, blijft een leven lang actief betrokken.

In landen waar 16- en 17-jarigen mogen stemmen, zoals Oostenrijk, is de politieke betrokkenheid onder jongeren groter dan in Nederland. Het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd had daar een positief effect op onder andere hun interesse in en kennis over politiek, en leidde tot een hogere opkomst onder jongeren.

Grondwet wijzigen

De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB), een adviescollege van parlement en regering waarin zowel wetenschappers als ervaren bestuurders zitten, pleit er daarom voor om in Nederland te experimenteren met het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd van 18 naar 16 jaar. In het rapport 'Jong geleerd, oud gedaan' wordt dit advies toegelicht.

Om te experimenteren met de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd is echter een grondwetswijziging nodig. De kiesgerechtigde leeftijd van 18 jaar moet uit de grondwet worden gehaald, zodat 16 en 17-jarigen bijvoorbeeld bij lokale en provinciale verkiezingen hun stem kunnen uitbrengen. Om effectief te zijn dient de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd samen te gaan met intensiever burgerschapsonderwijs, dat zowel de democratische kennis als vaardigheden van jongeren ontwikkelt.

Zijn jongeren minder democratisch gezind dan voorheen?

Tom van der Meer

Groot nieuws in de New York Times in 2016. In de hele westerse wereld zouden jongeren de democratie hebben afgeschreven. En dat zou zeker gelden voor Nederlandse jongeren. Nog maar een kwart van de millennials zou het belangrijk vinden om in een democratie te leven. De alarmbellen weerklonken ook in Nederlandse media. Maar wat bleek? Het was een broodje aap. Wetenschappelijke data waren dusdanig gemarteld dat ze deze conclusie zouden tonen. Maar ondertussen bleken jongeren onverminderd veel waarde te hechten aan de democratie. Nederlandse millennials geven maar liefst een 8,4 op een schaal van 1 tot 10. Dat is weliswaar iets minder dan de babyboomers (die geven een 9). Maar dat verschil verdwijnt vanzelf. Toen babyboomers jong waren, hechtten ook zij iets minder belang aan de democratie dan nu. Jongeren hebben wel andere dingen aan hun hoofd.

